

Vastaus kuntalaisaloitteeseen: Kuntalaisaloite asukkaiden osallisuuden edistämiseksi

Aloitteessa ”Kuntalaisaloite asukkaiden osallisuuden edistämiseksi” ehdotetaan, että Jyväskylän kaupunki käynnistää hankkeen, jonka tarkoituksena on edistää kaupungin asukkaiden, erityisesti lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiansa osallisuutta liikennesuunnitteluun ja liikenneturvallisuustyöhön. Aloitteen tekijöinä on 19 yhdistystä – asukasyhdistyksiä sekä koulujen vanhempainyhdistyksiä.

Aloitteen tekijät esittelevät erilaisia keinoja tavoitteen saavuttamiseksi sekä sidosryhmiä sen toteuttajiksi. Aloitteessa esitetään, että kuntalaisia osallistavassa hankkeessa tehdään laajapohjaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Yhteistyöhön toivotaan Poliisin ja Liikenneturvan edustajien lisäksi kaupungin yksiköistä osallisuus-, perusopetus-, varhaiskasvatus- ja nuorisopalvelut sekä liikenne- ja viheralueet. Toiminnan koordinoijaksi ehdotetaan Jyväskylän vanhempainfoorumia. Aloitteessa ehdotetaan esimerkiksi joukkoistavien menetelmien kehittämistä, pelillistämistä ja mobiilisovelluksia.

Vastauksen valmisteluprosessi

Tapasimme aloitteen tekijöiden kanssa kolme kertaa. Tapaamisiin osallistuivat aloitteen yhteyshenkilö sekä edustajat Jyväskylän vanhempainfoorumi ry:ltä sekä Liikenneturvalta. Kaupungin edustajat olivat kulttuuri- ja osallisuuspalveluilta sekä liikenne- ja viheralueilta. Tapaamisten tavoitteena oli kysellä tarkentavia kysymyksiä aloitteesta ja toisaalta pitää aloitteen tekijät tietoisina aloitteen aikataulusta.

Liikenneturvallisuustyötä Jyväskylän kaupungissa eri yksiköiden voimin

Aloitteessa mainittu liikennesuunnittelu pitää sisällään mm. seuraavat asiat:

- 1) *Liikenteen yleissuunnittelu* eli luodaan liikenteen yleisiä suuntaviivoja muun muassa osallistamalla kaupunkiseudun liikenneväylien yleissuunnitteluun.
- 2) *Liikenteen alueellinen suunnittelu* eli osoitetaan asemakaavoitettavien alueiden tarvitsemat liikenneyhteydet ja tilatarpeet sekä selvitetään tarkemmin liikenteen, maankäytön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta.
- 3) *Kaavoituksen joukkoliikenteen suunnittelu* eli joukkoliikenteen toimintaedellytysten säilymisestä ja parantamisesta huolehtiminen kaavoituksen keinoin.
- 4) *Liikennetutkimukset* eli kerätään ajantasaista tietoa liikenneverkon kuormituksesta, liikennemäärien kehityksestä, liikenteen koostumuksesta, ajonopeuksista ja pysäköinnistä.
- 5) *Katujen rakennesuunnittelu*
- 6) *Katujen liikennejärjestelyjen suunnittelu*, esimerkiksi liikennemerkit, opasteviitat ja liikennevalo-ohjaus.

Jyväskylän kaupungilla toimii liikenneturvallisuustyöryhmä, jonka tehtävänä on kehittää liikenneturvallisuustyötä. Liikenneturvallisuustyöryhmään kuuluu kaupungin eri hallintokuntien sekä aloitteessakin mainitun Poliisin, Pelastustoimen ja muiden sidosryhmien edustajat. Liikenneturvallisuutta pyritään parantamaan esimerkiksi vaikuttamalla ajonopeuksiin sekä etenkin kävelijöiden kadun ylitysten turvallisuuteen.

Liikenne- ja viheralueilla on ollut viestinnästä ja vuorovaikutuksesta vastaava suunnittelija helmikuusta 2019 lähtien. Suunnittelijan palkkaamisen jälkeen asukasosallisuutta on lisätty aiempaa enemmän mukaan yksikön toimintaan. Lasten osallisuus on sidottu olemassa olevaan prosessiin, kuten esimerkiksi käynnissä olevaan katusuunnitteluun. Esimerkiksi Puistokadun suunnittelun käynnistyessä kysyttiin Puistokoulun halukkuutta osallistua oppilaiden kanssa suunnitteluun kouluajalla, tuottamalla tietoa valokuvaamalla kadun vaarallisia ja miellyttäviä paikkoja.

Kaavan osallisia ovat ne, joiden oloihin tai etuihin kaava vaikuttaa. Osallisia ovat esimerkiksi kiinteistö- ja maanomistajat, lähiasukkaat sekä muut ympäristön käyttäjät. Viranomaiset ja yhteisöt ovat osallisia silloin, kun kaavoitus koskee niiden toimialaa. Osallistua voi osallistumalla yleisötilaisuuksiin tai antamalla palautetta kaavasta sen ollessa nähtävillä.

Katusuunnittelun käynnistyttyä siitä ilmoitetaan osallisille kirjeitse suunnitelman tullessa julkisesti nähtäville. Suunnitelmasta voidaan pitää myös yleisötilaisuus. Muita osallistamisvaihtoehtoja ovat digitaaliset kanavat tai videot. Myös lapsia ja nuoria kuunnellaan suunnittelussa. Lasten ja nuorten kuulemiseksi valitaan erityisesti heitä erityisesti koskevia kohteita. Usein kohteet ovat joko koulujen lähellä sijaitsevia katusuunnittelukohteita tai puistoja. Myös kaavoitusvaiheessa kuullaan lapsia kohteissa, joiden suunnitteluun osallistumisen katsotaan olevan lapsille mieluisaa ja joka alueena on keskeinen, esimerkiksi sijaitsee koulun vieressä.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa ja esiopetussuunnitelmassa liikenneturvallisuus on suunnitelmien sisällöissä, joka velvoittaa vastamaan asiaan toiminnassaan/ kasvatuksessaan/ opetuksessaan. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa liikenneturvallisuus on hyvinvointioppimisen kokonaisuudessa. Tavoitteissa on mainittu mm. ”osaa liikkua turvallisesti koulun alueella ja liikenteessä” sekä sisällöissä on mainittuna ”turvallinen koulumatka”.

Kulttuuri- ja osallisuuspalvelut järjestävät asuinalueiltoja Jyväskylän eri asuinalueilla. Iltojen tarkoituksena on saada ymmärrystä kunkin alueen erityispiirteistä. Aiemmin illat järjestettiin suuraluejaon mukaan, mutta nykyään alueilla vierailaan kaupungin nettisivujen kotikulmat jakoa myötäillen. Ilta on tarkoitettu asukkaille, työntekijöille, viranhaltijoille, valtuutetuille sekä muille luottamushenkilöille. Illoissa voi tuoda esiin seikkoja, jotka mietityttävät asukkaita ja niihin pyritään antamaan vastaus illan aikana. Jos paikalla ei ole ko. asian asiantuntijaa, osallisuuspalvelut selvittävät kysymyksen jälkikäteen ja kirjaavat vastauksen muistioon. Liikennesuunnittelu- ja turvallisuusasiat ovat yleisempiä asuinalueilloissa esille nousevia asioita.

Kuntalaiset voivat osallistua antamalla liikennejärjestelyistä palautetta palautejärjestelmän kautta, puhelimitse tai sähköpostitse. Jokaisen palautteen osalta arvioidaan toimenpiteiden tarve erikseen.

Nuorisopalveluissa liikenneturvallisuutta edistetään erityisesti ennaltaehkäisevissä toiminnoissa: alueellisessa nuorisotyössä sekä koulunuorisotyössä. Nuorisopalveluiden liikennekasvatuksessa keskitytään erityisesti asennekasvatukseen. Nuorisopalveluiden työntekijät kohtaavat nuoria koulujen ja nuorisotilojen lisäksi myös kaduille jalkautuvan työn puitteissa sekä Liikkuvan nuorisotyön nuorisopakun toimesta. Nuorten kanssa keskustellaan heidän kokemuksistaan ja havainnoistaan liikenteessä, sekä siitä miten kukin voi omalla toiminnallaan vaikuttaa liikenneturvallisuuteen. Erilaiset teemat, kuten heijastinpäivä ja liikenneturvallisuusviikko otetaan huomioon nuorisopalveluiden toiminnoissa. Nuorisopalvelut tekee myös liikennekasvatuksen osalta yhteistyötä useiden eri toimijoiden kanssa. Parhailaan suunnitellaan mopokauden avaustapahtumaa keväälle 2022 yhteistyössä Jyväskylän moottoriklubi ry:n kanssa.

Jyväskylässä on käynnissä (15.11.-15.12.) suuri turvallisuuskysely, jonka tavoitteena on kerätä asukkaiden ajatuksia ja kokemuksia kotikaupunkinsa turvallisuudesta. Kyselyssä on kysymyskohdat vaaralliselle liikennekäyttäytymiselle, nopeusrajoituksille ja hidastetöyssyille sekä avoimia kysymyksiä, joissa haetaan ratkaisuja turvallisempaan Jyväskylään.

Aloitteen kehittämisehdotuksista

Aloitteen tekijät käyttivät ”hanke”-termiä ylipäättänsä kuvaamaan aloitteessa ehdotetun toiminnan käynnistämistä.

Aloitteessa ehdotetaan rahoitusratkaisuja ja tutkimusyhteistyömahdollisuuksia. Hankkeen rahoittajiksi ehdotetaan ELY-keskusta tai EU:ta. Tutkimusyhteistyötä voitaisiin tehdä Jyväskylän yliopiston kanssa. Alustavasti aloitteen tekijät ovat keskustelleet tutkimus-, koulutus- ja kehittämissyhteistyöstä Liikenneturvan ja Nuorisotutkimusseuran kanssa. Mahdollisen hankkeen suunnittelu ja hankesuunnitelman laatiminen tulisi valmistella yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Jyväskylän kaupungin on mahdollista osallistua edustajallaan mukaan hankkeen suunnitteluryhmään. Mikäli hanke etenee rahoittajalle lähettämiseen saakka, tehdään hankkeeseen mukaan lähtemisestä vielä erillinen päätös hankkeen koon mukaan eri toimielimissä.

Aloite halutaan aloitteen jättäjien mukaan esittää kaupunginvaltuustolle eikä esimerkiksi millekään lautakunnalle tai viranhaltijoille, koska kuntalain 22§ mukaan *Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista [...] tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.* Aloitteessa toivotaan, että hanketta ei valmistella viranhaltijatyönä valmiiksi saakka ennen kaupunginvaltuuston käsittelyä, koska virkamiesvalmistelu voisi kääntää koko asian asukkaiden osallisuusperustaisuutta ja mainitun kuntalain kohdan tarkoitusta vastaan. Erityisen tärkeää on saada kaupungin osallisuuspalvelujen asiantuntijuus ja kokemus mukaan. Jyväskylän kaupungin hallintosäännön 114 §:n mukaan kaupungin asukkaalla on oikeus tehdä aloitteita kaupungin toimintaa koskevissa asioissa. Hallintosäännön 115 §:n mukaan aloitteen käsittelee se kaupungin viranomaisen, jolla on toimivalta tehdä päätöksiä aloitteen tarkoittamassa asiassa. Aloitteista annetaan hallintosäännön 115 §:n mukaisesti tieto kulttuuri- ja liikuntalautakunnalle sekä kaupunkirakennelautakunnalle.

Toiminnan koordinoijiksi on ehdotettu Jyväskylän vanhempainfooriumia, mutta koska aloitteen voi tehdä ”kaupungin toimintaa koskevissa asioissa”, toimii koordinoijana luontaisesti kaupungin oma palvelu. Yhdistykset voivat kuitenkin hakea itse hankerahoitusta ja kysyä kaupunkia kumppaniksi.

Toimenpiteet

Aloitteen pohjimmainen idea asukkaiden, erityisesti lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa, osallisuudesta liikenneturvallisuuden ja -suunnittelun parantamiseksi, on kaikkien kontaktoitujen Jyväskylän palvelujen mielestä hyvä. Osallisuuden toivotaan olevan myös vaikuttavaa ja sen todentamiseksi on syytä pohtia myös mittareita, jotka todentavat osallisuuden vaikutusta.

Aloitteen myötä liikenne- ja viheralueet -palvelualueella toteutetaan säännöllisesti karttapohjainen kysely, jonka kautta asukkaat voivat ilmoittaa kohtia, jotka he kokevat liikenneturvallisuuden kannalta haasteellisiksi. Kyselyä markkinoidaan erityisesti lapsia ja nuoria koskevien palvelujen ja verkostojen kautta. Vastausten perusteella tehdään tarkastuksia ja ohjelmoidaan muutoksia suunnittelu- ja toteutusohjelmiin. Tämän lisäksi kaupunkirakennepalveluiden kaavoitukseen ja katusuunnitteluun liittyviä osallistamisprosesseja esitellään nuorisovaltuustolle ja lasten foorumille jäsenten muuttuessa ja pyydettyäessä. Muilta osin kaupunki katsoo yllä olevat toimenpiteet riittäviksi.

Lisätietoja: Antti Rajala, kulttuuri- ja osallisuuspalvelut, 0503396423